

Natuur.stad

bpost
PB-PP
BELGIË (N) - BELGIQUE

Afgiftekantoor Antwerpen X MassPost
Erkenningsnummer P913.972

DRIEMAANDELIJKS LEDENBLAD VAN NATUURPUNT ANTWERPEN STAD - SEPTEMBER - OKTOBER - NOVEMBER 2025 - JAARGANG 14 - NUMMER 3
VERSCHIJNT IN MAART, JUNI, SEPTEMBER EN DECEMBER

**MEER DAN
2000 SOORTEN IN
1000-SOORTEN-
WEEKEND!**

CSI DODE SPIN

**WANDELEN IN HET
MOLENBOS**

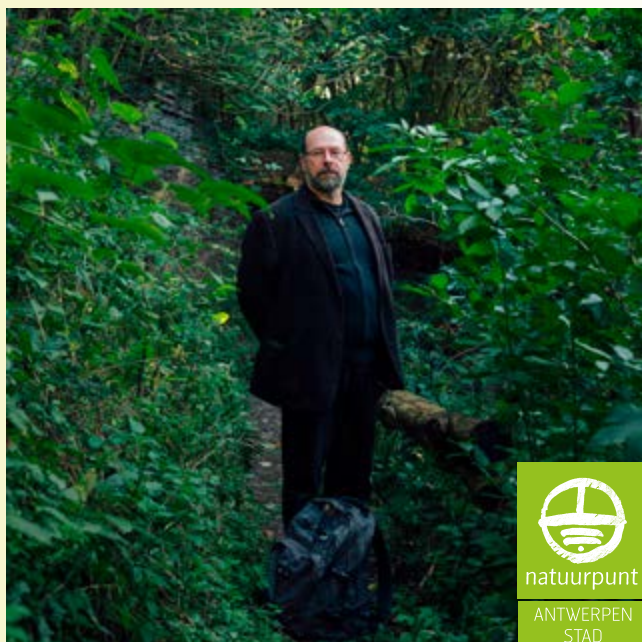

natuurpunt
ANTWERPEN
STAD

De herfst is om één of andere reden altijd mijn favoriete seizoen geweest, ook al zijn de lente en zomer interessanter om dan weer mijn favoriete beestjes (spinnen en kevers) te observeren. Het heeft ongetwijfeld te maken met de sfeer die de natuur ademt op het moment dat ze zich voorbereidt op haar winterse 'slaap'. Zaden en vruchten zijn rijp en bladeren leggen een tapijt waaronder tal van dieren de winter veilig kunnen doorkomen. De natuur lijkt zich 'in zichzelf' terug te trekken...

Het doet dan ook steeds weer pijn als ik mensen en instanties 'grote kuis' zie houden door -ook op plaatsen waar het niet nodig is- bladeren weg te halen of gras en kruiden te gaan maaien om vooral 'kort de winter' in te gaan. Hier speelt zich een drama af, want door die waardevolle biomassa, die enorm veel zaden, insecteneitjes en -poppen bevat, af te voeren, moet de natuur hier in de volgende lente weer quasi van nul starten. Bovendien onttrekt men door die 'gazon-redenering' niet alleen voedsel, maar ook veilige overwinteringsplaatsen van vogels en kleine zoogdieren.

Een mooi compromis -als de nood daartoe gevoeld wordt- bestaat er in om dergelijke gras- en kruidenrijke zones gefaseerd te gaan maaien. Dat betekent concreet dat men slechts een gedeelte kort zet voor de winter, zodat het ongemaaide gedeelte zijn natuurlijke functie nog kan vervullen. Dit principe kan men toepassen op grote schaal, maar kan je evengoed in je stadstuinje hanteren.

Meer tips om minstens wat ruimte te geven aan meer wilde natuur in je tuin, kan je lezen op p. 13 van dit nummer en in volgende edities...

Koen Van Keer

Voorzitter

Inhoud

sept. - okt. - nov. 2025 - jaargang 14 - nummer 3

Voorwoord	2
CSI: dode spin in 18de-eeuws manuscript	3
De torenvalk in de stad	4 - 5
Interview met Koen Van Keer	6
De gegroefde haarwaterroofkever	7
Langs het Bosvogelpad in het Molenbos	8 - 9
1000-soortenweekend van Natuurpunt Schijnvallei levert meer dan 2000 soorten op!	10 - 11
Hoe ik meer biodiversiteit in mijn tuin bracht	13
JONAS: Bingo	14
Duizendblad	15
Activiteitenkalender	16

Lokale afdeling

Natuurpunt Antwerpen Stad is de lokale afdeling van Natuurpunt, vereniging voor natuur en landschap in Vlaanderen. Het werkingsgebied omvat de delen van de districten Antwerpen (postcodes 2000, 2018 en 2060) en Borgerhout binnen de Ring en het volledige district Berchem. Lid worden betekent dat je deel uitmaakt van een grote vereniging met meer dan 130.000 gezinnen, die in Vlaanderen 26.000 ha natuurgebied beheert.

Contact

Koen Van Keer, Boomgaardstraat 79, 2018 Antwerpen. (03-226 76 01) info@natuurpuntantwerpenstad.be

Vragen of opmerkingen kan u sturen naar: redactie@natuurpuntantwerpenstad.be

Lid worden

Lidgeld per gezin: € 38/jaar. Te storten op rekeningnummer BE17 2300 0442 3321 met vermelding van je huidig lidnummer of voor nieuwe leden met vermelding van je naam en adres. Je ontvangt dan zowel het nationale tijdschrift Natuur.blad als het lokale ledenblad Natuur.stad. Bovendien krijg je korting bij aankopen in onze Natuur.winkel. Leden van Natuurpunt uit een ander werkingsgebied kunnen voor € 7 een abonnement op Natuur.stad nemen. Te storten op rekeningnummer BE60 5230 8051 9270 met vermelding van je lidnummer, naam en adres.

Giften

Donateurs storten een extra bijdrage bovenop hun lidgeld. Vanaf € 40 per kalenderjaar krijg je een fiscaal attest. Storten kan op BE56 2930 2120 7588 met vermelding 'Wolvenberg - projectnummer 7743'.

Natuur.stad is het driemaandelijkse ledenblad van Natuurpunt Antwerpen Stad. Gedrukt op een alcoholvrije pers met inkt op vegetale basis door drukkerij Gazelle, Deurne. Oplage: 2.680 exemplaren.

Redactie: Christiane Lobbetsael, Ria Van Bastelaere, Monique Van Dousselaere, Koen Van Keer, Marc Van Outryve, Johan Wyckmans.

Layout: Kolja Aertgeerts, Peter Kluppels

CSI: dode spin in 18de-eeuws manuscript

Tekst: Koen Van Keer

In het voorjaar van 2019 trof een medewerker van het Felixarchief in Antwerpen een platgedrukte spin aan in een 18de-eeuwse band van het Sint-Lucasgilde. Ik werd gecontacteerd met de vraag of de spin kon geïdentificeerd worden en of achterhaald kon worden of ze uit de 18de eeuw stamde of recenter was.

Bewust gedood

Ik ging ter plaatse om de spin te bestuderen. Die bevond zich op de bovenste rechterhelft van een lege pagina, met een duidelijke afdruk (en indruk) op de tegenoverliggende -eveneens lege- bladzijde.

De 'uitgelopen' inhoud van het abdomen bevond zich naast het exoskelet, wat er op wijst dat de spin heel waarschijnlijk levend tussen het boek terecht kwam.

Het ging duidelijk om een webwevende soort, maar er werden geen webresten teruggevonden (en de omringende fysieke structuur was ook niet geschikt om een web te construeren). Omdat het dus niet om een jagend exemplaar kan gaan, wijst alles erop dat de spin zich in stilstand of voortbewegend op het papier bevond 'op weg' naar een plaats voor vestiging (webbouw of winterrefugium) toen ze platgedrukt werd.

Aangezien de betreffende pagina's leeg zijn, en de donkergekleurde spin op de lichtgekleurde bladzijde dus goed zichtbaar moet zijn geweest, lijkt het erop dat de persoon die het boek sloot zich bewust was van het feit dat de spin zich daar bevond. De houding tegenover spinnen is waarschijnlijk sterk in negatieve zin gewijzigd vanaf de Verlichting. Onduidelijk is of de algemene houding tegenover spinnen op het einde van de 18de eeuw al dusdanig negatief was, dat een 'dodende reflex' was ingeburgerd.

Zeldzamer dan vandaag

Foto's werden genomen en de resten van de dode spin werden meegenomen voor nader onderzoek. Stereomicroscopisch onderzoek bracht aan het licht dat het gaat om een juveniel exemplaar van de grote huisspin.

Van nature leeft deze soort in grotten. In Vlaanderen (waar geen natuurlijke grotten zijn) is het vandaag een zeer algemene soort die enkel in en aan menselijke bebouwing leeft. Vermoedelijk leefde de soort niet in Vlaanderen voor de mens hier voldoende beschuttende bewoning introduceerde. Was de grote huisspin hier op het einde van de 18de eeuw al algemeen genoeg om veel kans te maken om tussen een manuscript te belanden? Dat ze in onze streken heel wat minder algemeen was dan vandaag, is alleszins zeker. Léon Becker (1826-1909) vermeldt in het eerste Belgische spinnen-naslagwerk 'Les Arachnides de Belgique' als areaal van deze soort in België "Bruxelles et ses environs" en het Henegouwse dorpje "Deux-Acren". Aangezien Becker een goed zicht had op de verspreiding van Belgische spinnensoorten, kunnen we besluiten dat de grote huisspin zeker in de tweede helft van de 19de eeuw nog niet algemeen voorkwam in ons land (laat staan aan het einde van de 18de eeuw).

De dode grote huisspin in het Felixarchief (foto: Koen Van Keer)

Hedendaagse grote huisspin (foto: Richard Louvigny)

Conclusie

We kunnen op basis van de huidige gegevens niet met zekerheid bepalen of de platgedrukte grote huisspin in de 18de eeuw tussen de band van het Sint-Lucasgilde belandde. Enkele speculatieve redeneringen wijzen eerder in de richting van een recenter overlijden, waarvan de zeldzaamheid van de soort in de Nederlanden in de 18de eeuw de meest betrouwbare is. Eén en ander wijst op een 'moord met voorbedachten rade'.

De torenvalk in de stad

Tekst: Guy Van Steen

Er zijn niet veel roofvogels die in de stad broeden. Je hebt de slechtvalk, die hier veel op duiven jaagt en broedt in nestkasten. Je hebt de sperwer die soms nestelt in parken en tuinen. En dan heb je de torenvalk, die we hier willen toelichten.

Herkenning

De torenvalk is een tamelijk kleine roofvogel, ongeveer 35 cm lang met een vleugelbreedte van ongeveer 70 cm. Hij heeft een lange staart en een roodbruine rug met zwarte stippen. Het mannetje is iets roder dan het vrouwtje en heeft een grijze kop en staart die eindigt met een zwarte band. Het vrouwtje heeft een volledig roodbruine bovenzijde, inclusief de gebandeerde staart.

Ze worden gemiddeld 4-6 jaar oud. De hoogst gekende leeftijd in Europa is 16 jaar en 5 maanden. Heel veel jonge vogels sterven tijdens hun eerste jaar.

Aantallen

De vogel heeft de zeldzaamheidstatus "algemeen". In het werkingsgebied van Natuurpunt Antwerpen Stad worden elk jaar 50 à 70 waarnemingen gemeld, maar in 2025 zijn er in de eerste helft al 44 waarnemingen.

In Vlaanderen zijn de aantallen redelijk stabiel, maar regionaal kan de soort wel achteruitgaan door intensivering van de landbouw. Daardoor vermindert het aantal muizen.

Ook het verdwijnen van natuurlijke broedplaatsen heeft een slechte invloed. Natuurpunt stimuleert daarom het gebruik van nestkasten.

Leefwijze

De torenvalk leeft in allerlei open en half open gebied waar hij jaagt, vooral op muizen, maar ook op kleine vogels en insecten zoals kevers en sprinkhanen.

Hij valt zijn prooi aan vanuit een zitpost of biddend vanuit de lucht. Met gespreide staart en flapperende vleugels hangt hij tegen de wind ter plaatse in de lucht en duikt dan naar de prooi op de grond.

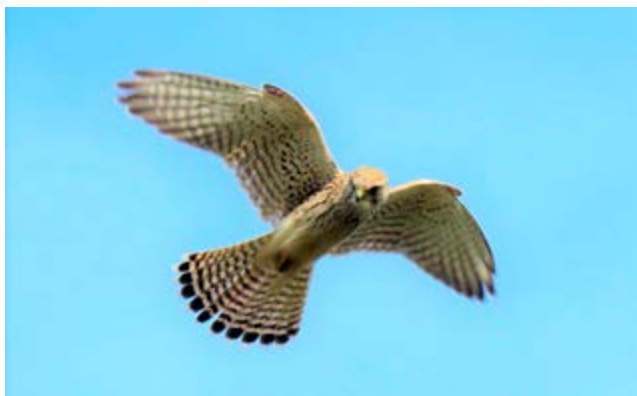
In de stad zie je dit gedrag regelmatig aan de Konijnenwei, de bermen en afrittencomplexen van de Ring, boven de spoorwegen en andere open ruimtes.

Torenvalken slaan geen vogels in de vlucht. Daar zijn ze te traag voor.

Er wordt wel eens beweerd dat ze muizen kunnen vinden aan de hand van het UV-licht van urinesporen. Dat blijkt een fabel. Torenvalken zien heel weinig in het UV-spectrum.

Broeden

Als het op broeden aankomt zijn torenvalken nogal lui. Ze maken zelf geen nest maar gebruiken een oud kraaiennest of een nis in een gebouw. Ze broeden ook graag in een open of halfopen nestkast met een beetje turf in. Er zijn, of er waren nesten aan de kerk op de Draakplaats, de Sint-Carolus Borromeuskerk, de kerk aan het Laar, op de warmtecentrale aan het Nieuw Zuid,... Voorwaarde is dat er voldoende voedsel in de buurt te vinden is. Ze zijn trouw aan succesvolle

Vrouwelijke torenvalk, biddend (foto: Chantal Van Gool)

nestlocaties. Nestkasten worden dikwijls jarenlang bezet, soms door opeenvolgende generaties. In de periode april tot juli hebben ze meestal één legsel met 4 tot 6 eieren. Het vrouwtje broedt gedurende ongeveer 4 weken alleen. Het mannetje zorgt dan voor voedsel.

Vogeltrek

Het trekgedrag van de torenvalk hangt af van de leeftijd en de woonstreek. Vogels uit Noord-Europa trekken in september en oktober naar het zuiden. Onze eigen broedvogels blijven meestal hier. Maar de jongere exemplaren trekken dikwijls weg. Soms al vanaf augustus.

De voorjaarstrek is in maart en april.

Tekening torenvalk door de 13-jarige Paolo Martínez Escalada

Torenvalk (foto: Andy Morffew via Flickr)

Interview met Koen Van Keer

Tekst: Marc Van Outryve

Koen is sedert ruim 5 jaar de dynamische voorzitter van onze Natuurpuntafdeling Antwerpen Stad. Hoog tijd voor een persoonlijk vraaggesprek.

Wanneer ontstond je interesse voor de natuur, Koen?

Heel vroeg, toen ik 4 jaar oud was! Mijn 4 jaar oudere broer leerde me naar spinnen kijken. We observeerden ze samen, maar hij durfde ze niet goed vastpakken. Ik deed dat dan maar en werd zo zijn 'assistent'. Die interesse voor spinnen heeft me tot op heden nooit meer verlaten. Wel bestudeerde ik als puber vooral kevers en die insecten boeien me nog steeds. Wist je dat er in België bijna 5000 soorten kevers bekend zijn? Maar spinnen blijven mijn grootste studieobject.

Hoe werd je actief in een natuurvereniging?

In 2004 werd ik secretaris van ARABEL, de Belgische spinvereniging en bleef dit 6 jaar lang. Nog steeds ben ik er bestuurslid en zet er me actief voor in, ook op wetenschappelijk gebied. Zo werd ik in 2010 gevraagd om in het bestuur te zetelen van de studieafdeling van Natuurpunt en werd er enkele jaren later voorzitter van. Bij natuurstudie ben je echt met natuur bezig. In 2012 hebben we samen met enkele andere natuurvrienden een nieuwe Natuurpuntafdeling gesticht, 'Antwerpen Stad' (NAS). Gaandeweg is mijn werk er steeds toegenomen. In september vorig jaar bracht ik mijn professionele activiteiten op 3/5 en die vrijgekomen 2/5 werden al snel 'ingepalmd' door NAS en de vzw Natuurpunt Schijnvallei. Dat is een regionaal samenwerkingsverband tussen de lokale Natuurpuntafdelingen NAS, Schijnbeemden en Voorkempen.

Koen, wat zijn je plannen als voorzitter van NAS en van de vzw Schijnvallei?

In onze afdeling blijf ik me graag inzetten voor het natuurbeleid in en rond de stad. Als voorzitter tracht ik onze goede contacten met het stadsbestuur en de relevante administraties, zoals de groendienst, verder uit te werken. Zo worden we betrokken bij het groenbeleid van de Antwerpse parken, maar ook regelmatig van private ontwikkelingen. Binnenkort wordt in Park Brialmont gestart met de bouw van het Natuurhuis, waarvan we de dagelijkse werking en de educatieve functie zullen verzorgen. Met vzw Natuurpunt Schijnvallei volgen we van dichtbij alle mogelijke gevolgen voor natuur op, bij de grote mobiliteitsprojecten in het Antwerpse. Dat gaat dan over de overkapping van de Antwerpse Ring, maar ook 'De Nieuwe Rand' met het doorgaand verkeer rond Antwerpen, vraagt veel van onze aandacht. Dat is een megaproject, waarbij sommige scenario's zorgen voor een verregaande vermindering van het waardevolle groene landschap in de noordostrand van Antwerpen.

Tips om Antwerpen te vergroenen?

Ook hier mag onze aandacht niet verslappen, zodat natuurbehoud bovenaan de agenda blijft. Gelukkig wordt

Koen op Wolvenberg (foto: Sarah Van Looy)

tegenwoordig het belang van natuur beter onderkend dan 15 jaar geleden. We worden meer en meer geconsulteerd bij natuurinclusieve privé-initiatieven, zoals de therapeutische tuinen van het ZAS Sint-Vincentius en Middelheim.

Wil je nog iets kwijt, Koen?

Iets doen voor de natuur loont echt de moeite en wordt steeds belangrijker in onze maatschappij. Door dergelijk zinvol vrijwilligerswerk te doen in deze moeilijke tijden, werk je actief aan beterschap en dat geeft dus ook persoonlijke voldoening. ■

Gezocht Schrijver

Heb je een vlotte pen en wil je graag iets schrijven over de natuur in onze stad? Bijvoorbeeld over (onverwachte) groene ruimten en verrassende biodiversiteit in Antwerpen, of over wat er leeft in onze afdeling.

Nalezer

Heb jij een scherp oog voor taal én liefde voor de natuur? Wil jij onze teksten controleren op spelling, grammatica, stijl en helderheid, zodat elke uitgave taalkundig klopt en prettig leest?

Laat het ons weten via
redactie@natuurpuntantwerpenstad.be.

Alvast dank voor je interesse!

De gegroefde haarwaterroofkever

Tekst: Koen Van Keer

Bijzondere dieren hoeven niet altijd zeldzaam te zijn. Zo zwemt er in veel vijvers en poeltjes een echte zwemkampioen: de gegroefde haarwaterroofkever. En hoe komt hij daar terecht?

Het is een bewoner van stilstaande wateren en volgens de wetenschappelijke literatuur zou deze soort een voorkeur hebben voor zure wateren en venen. Toch vinden we de gegroefde haarwaterroofkever eigenlijk overal waar er voor enige tijd water staat waarin ook andere diertjes leven, want zoals zijn naam verradt, gaat het om een 'roofkever'. Er zijn dan ook maar weinige waterdierdieren die ontsnappen als hij de jacht heeft ingezet.

Bijzonder ontwerp

De gegroefde haarwaterroofokever is bijzonder goed aangepast om met hoge snelheid door het water te klieven. Zo is zijn lichaam breed en plat en beschikt hij over lange zwemharen op zijn poten. Die maken vooral van zijn achterste poten echte roeispanen.

Zijn naam dankt de gegroefde haarwaterroofkever aan het vrouwtje: haar dekschilden hebben elk 4 groeven met daarin haren. De dekschilden van de mannetjes hebben geen groeven en zijn glad. Wetenschappers vragen zich al lang af wat juist de functie van die behaarde groeven is en zo stellen Finse onderzoekers dat dit eigenlijk een manier is om zich van het mannetje los te maken wanneer er tijdens de paring gevaar dreigt. Die mannetjes beschikken namelijk op hun voorste poten over drie zuignappen en tientallen hechttingshaartjes om zich tijdens de paring aan het vrouwtje te hechten.

Bijzondere larve

Zoals alle kevers is ook de gegroefde haarwaterroofkever eerst larve vooraleer hij een volwassen kever wordt. Ook die larve staat bekend als de beste zwemmer onder de waterkeverlarven. Niet alleen zwemt ze fluks in open water, daar waar de meeste waterkeverlarven vooral tussen de watervegetatie of over de bodem lopen, maar ze heeft daarnaast een speciale ontsnappingstechniek. Wanneer ze belaagd wordt door een aanvaler als bv. een roofvis, kan ze met een explosieve beweging plots tientallen centimeters weg 'schieten'.

'Waterhoppen'

Eens de kever volwassen is, is hij ook in staat om te vliegen. Dat komt natuurlijk goed van pas wanneer het water waarin hij leeft dreigt droog te vallen. Na het vallen van de duisternis zal hij dan het luchtruim kiezen en aandachtig zijn voor lichtreflecties onder hem. Voor de mens begon met overal verlichting aan te brengen en ook overal glanzende voorwerpen zoals auto's, serres of zonnepanelen te plaatsen, was er eigenlijk enkel water dat maanlicht reflecteerde. Toen was het voor tal van vliegende waterinsecten op zoek naar nieuw water nog veilig om zich boven zo'n reflectie te laten vallen, maar nu vallen ze dus regelmatig ook op geparkeerde auto's etc.

Vrouwtje, met behaarde
groeven (foto: Zdeněk
Chalupa via BioLib.cz)

Vrouwtje (foto: Martin Pelánek, BioLib.cz)

Larve (foto: Radek Sejkora via BioLib.cz)

Langs het Bosvogelpad in het Molenbos

Tekst: Ria Van Bastelaere

Kooldries (17 ha) en Hoofsweer (30 ha) zijn al decennialang in beheer bij Natuurpunt (Kooldries) en Natuur en Bos (Hoofsweer). Beide vormen een natuurgebied vlak naast het kanaal Dessel-Schoten. In de 19de eeuw, tijdens het graven van het kanaal, merkte men dikke kleilagen in de ondergrond op. Een aantal steenfabrieken vestigden zich naast het kanaal om de klei te exploiteren. Zo ontstonden talrijke kleiputten die Kooldries en Hoofsweer kenmerken. In de jaren '50 stopten de kleiwinningen en de putten raakten in verval.

Een bos met een verhaal

De Bosvogelwandeling van 3,72 km voert je door het Grobbendonkse Molenbos, een gebied met een rijk verleden. Sporen van bewoning uit de Romeinse én prehistorische tijd getuigen van een lange geschiedenis. In 1726 kwam het bos in handen van de adellijke familie d'Ursel, die het bijna 300 jaar behield als jachtgebied. Sinds 2017 is het Molenbos in beheer van Natuurpunt. Door extra aankopen groeide het inmiddels uit tot een indrukwekkend natuurgebied van meer dan 80 hectare.

Statige beukendreven en rijke natuur

Wat het Molenbos zo bijzonder maakt, zijn de majestueuze beukendreven. De 150 jaar oude bomen geven het bos een bijna koninklijke uitstraling. De dreven werden heraangelegd: de wortels staan niet langer in het water en modderige stukken werden aangepakt – goed nieuws voor wandelaars! Natuurpunt laat het bos evolueren naar een natuurlijker, gemengd bos met inheemse loof- en naalddsoorten. In de struiklaag vind je hazelaar, spork en lijsterbes. Tegelijk worden uitheemse soorten zoals Amerikaanse eik en vogelkers geleidelijk verwijderd, zodat soorten als beuk, zomereik en berk opnieuw kunnen kiemen. Bepaalde zones zijn afgebakend als rustgebied voor zeldzame broedvogels en reeën.

Zwarte specht is koning

Natuurpunt doet er alles aan om de dreven te behouden én het beukenbos op natuurlijke wijze te laten verjongen. De beukenootjes zijn een belangrijke voedselbron in de winter voor eekhoorns en zaadeters zoals vinken, groenlingen en kepen.

De zwarte specht voelt zich hier helemaal thuis. Met zijn indrukwekkende roep en nestgaten zo groot als ganzenieren, is hij ongetwijfeld de koning van het Molenbos. Maar hij is niet de enige bewoner: hazelwormen, citroenvlinders en levendbarende hagedissen vinden hier ook hun plek.

Oude spechtengaten worden later dankbaar hergebruikt door bosuilen, holenduiven en boomklevers. Ook vleermuizen kruipen in boomholtes of schuilen onder losse schors. Op rottend hout groeien paddenstoelen, terwijl kevers, wormen en insecten zich er tegoeed aan doen – een waar buffet voor heel wat bosdieren.

Spelen in het bos

Rond het lokaal van de scouts is een speelzone van drie hectare ingericht waar kinderen zich helemaal kunnen uitleven, zonder de natuur te storen. Ideaal dus voor gezinnen met jonge avonturiers!

Praktisch

Startpunt: Bij het infobord van Natuurpunt aan wandelknooppunt 29, aan de Vorselaarse Baan in Grobbendonk. Hier is ook parkeerplaats. De route is bewegwijzerd met blauwe rechthoeken.

Openbaar vervoer: Buslijn X42 tot halte Watermolen Grobbendonk of Grobbendonk Centrum. Van daar is het nog 850 meter wandelen tot aan het startpunt.

Toegankelijkheid: De paden zijn het hele jaar door toegankelijk. Honden zijn welkom aan de leiband. In de winter kunnen sommige stukken modderig zijn, dus stevige wandelschoenen zijn aangeraden. De meeste paden zijn helaas minder geschikt voor rolstoelen en kinderwagens. ■

Molenbos, dreef (foto: Natuurpunt Vorselaar)

Zwarte specht (foto: H. Yamaguchi via Wikimedia Commons)

Bosvogelpad (4 km)

Startpunt: Vorselaarse Baan
infobord Natuurpunt
aan parkeerplaats

Route aangeduid met blauwe rechthoeken

1000-soortenweekend van Natuurpunt Schijnvallei levert meer dan 2000 soorten op!

Tekst: Frederik Beeckx en Koen Van Keer

Kriebelbeestjes melden met ObsIdentify (foto: Frederik Beeckx)

Tijdens het 1000-soortenweekend van 13 tot 15 juni zochten de vrijwilligers van Natuurpunt uit hoeveel leven er in de riviervallei van het Groot Schijn zit. Die loopt van Westmalle tot Borgerhout. Uiteindelijk werden met de hulp van bijna 600 natuurliefhebbers meer dan 2000 verschillende planten en dieren gemeld in de tuinen, parken en natuurgebieden. De actie onderstreept hoe rijk de natuur in de Schijnvallei wel is.

De regionale vereniging Natuurpunt Schijnvallei organiseerde het 1000-soortenweekend samen met de lokale afdelingen Antwerpen Stad, Schijnbeemden en Voorkempen.

Dit resultaat onderstreept dat de natuur in de Schijnvallei absoluut het beschermen waard is. De natuur in de rand van de stad staat onder druk en is sterk versnipperd. Door meer natuur te voorzien en ze beter te verbinden kunnen we een sterker natuurnetwerk uitbouwen, waarin de biodiversiteit kan floreren.

Om aan dat indrukwekkende aantal soorten te komen, schakelde Natuurpunt specialisten in, maar riep het ook alle natuurliefhebbers op om mee op zoek te gaan in hun tuin of in de lokale natuurgebieden.

Met de app ObsIdentify konden de deelnemers alle planten en dieren makkelijk fotograferen en opslaan, zodat ze meetelden voor het 1000-soortenweekend. De Natuurpunt-vrijwilligers organiseerden ook een tiental activiteiten zoals een libellensafari en een spinnenwandeling.

2192 soorten (op 24/06)

- 15 vissoorten
- 25 zoogdieren
- 98 vogels
- 513 planten
- 1239 insecten, waaronder 435 nachtvinders en 240 kevers
- 302 paddenstoelen, korstmossen, amfibieën, spinnen en andere ongewervelden

Grote weerschijnvlinder (foto: Mona Van Dousselaere)

Prachtbeer in Oelegem (foto: Steven Vandenbussche)

Lichtval Zoersel (foto: Rebekka Deleu)

Mannetje neushoornkever (foto: Luc Verhelst)

Enkele opmerkelijke vondsten

- Het begon op de ochtend van de eerste dag al direct goed met het spotten van zes **ooievaars** op de Fortvlakte van Wijnegem en een nestelende zwarte specht aan de Wittebrug in Schilde.
- Bever en de zeldzame **boomarter** werden gespot in Oelegem.
- Het zeldzame **staartblauwtje** (een mooi vlindertje) werd gezien op de open ruigte naast de Park & Ride aan het Rondpunt van Wommelgem, terwijl in De Pont te Schilde, maar ook op andere plaatsen zoals het Schijnbos in Deurne, de zeldzame en prachtige **grote weerschijnvlinder** werd gezien.
- In Oelegem konden we de kleurrijke en zeer zeldzame nachtvlinder **prachtbeer** spotten.
- Zelfs in het hartje van de stad troffen we leuke soorten aan, zoals de imposante **neushoornkever**.
- Enkele zeldzamere orchideeënsoorten, waaronder **gevekte orchis** en **gewone rietorchis** zagen we in het Vrieselhof, maar ook bv. de zeldzame **addertong** in de Pont.

Op de Bioblitz-pagina van waarnemingen.be zie je alle soorten die gespot zijn in de Schijnvallei. ■

Natuurwandeling Park Groot Schijn (foto: Frederik Beeckx)

Vissentelling in het Groot Schijn (foto: Koen Van Keer)

VITIS

eten + drinken
open
don-vrij — 1600u
zat-zon — 1130u

wij proberen zoveel mogelijk
met lokale producten te werken

allergenen — vraag info aan de bar
reservaties — 0490 43 43 46

www.vitis-eten-en-drinken.be

Generaal Drubbelstraat 128, Berchem

Natuurwandelingen in het Antwerpse door de VMPA (Vereniging voor Milieueducatie Provincie Antwerpen)

- 14/09/2025 om 10u00. Herfst in het fort. Fort 4 - Mortsel (hoofdingang Fort 4, Krijgsbaan 212, Mortsel)
- 27/09/2025 om 14u00. Op reis met bomen. Nachtegalepark (parkingang Den Brandt, Beukenlaan 12, Antwerpen)
- 04/10/2025 om 10u00. Ruimte voor natuur in recreatiezone en bedrijvensite??? Blue Gate (kruispunt van D'Herbouvillekaai en Generaal Armstrongweg, Antwerpen)
- 12/10/2025 om 14u00. Herfst in het park. Te Boelaerpark (hoek Karel van de Woestijnelei - Karel de Preterlei, Borgerhout)
- 26/10/2025 om 10u00. Bedreigingen voor dit gebied. Park Groot Schijn (Master Schmidthoeve, aan skatepark, Ruggevelddaan 488/9, Deurne)
- 01/11/2025 om 10u00. Stadsnatuur in winterslaap. Hof van Leysen (naast Café Kamiel, Markgravelei 90, Antwerpen)
- 02/11/2025 om 10u00. Bos voor iedereen. Fungi, schimmels, paddenstoelen. Ertbrugge (hoek Schotensesteenweg - Ertbruggelaan, Deurne)
- 11/11/2025 om 10u00. Paddenstoelen in het bos. Bremweide (hoek Ruggevelddaan - Ter Heydelaan, ingang Bremweide, Deurne)
- 16/11/2025 om 10u00. De vallende bladeren. Wijnegempark (aan witte villa, Pastorijlaan 14, Wijnegem)

Tenzij anders vermeld, melden wandelaars zich gewoon aan op de vertrekplaats van de respectievelijke wandeling en is inschrijven niet verplicht. Voor meer info: vmpa-antwerpen-centrum@vmpa-vzw.be of via 0470-13 60 24.

VANUIT 'T STAD DE NATUUR IN? MET EEN FIETS VAN DE GEUS BEN JE ER ZO!

Al 40 jaar zijn wij jouw fietsenwinkel in en rond Antwerpen. Met welke fiets trek jij de natuur in: de stadsfiets, e-bike, reisfiets, gravelbike, racefiets, bakfiets of vouwfiets? Bij Fietsen De Geus helpen we je kiezen.

PLAN EEN GRATIS
TESTRIT IN EEN VAN
ONZE 4 WINKELS

Voor elke verkochte fiets planten wij, samen met Go Forest, één boom. Dit komt neer op circa 3.500 bomen per jaar! Waarom wij dit doen lees je op fietsendegeus.be/go-forest.

ONTDEK ONS GAMMA
EN ALLE FILIALEN OP

[FIETSENDEGEUS.BE](https://fietsendegeus.be)

Hoe ik meer biodiversiteit in mijn tuin bracht

Tekst: Tin Aertsen

Wat voorafging

Acht jaar geleden verhuisden we naar een huis met een grote tuin. Daarvoor experimenteerde ik in mijn tuintje van 6 op 10. Zoals kruiden kweken in de schaduw.

"Zet je die niet beter in de zon?" merkte een vriend op.

Tja, een mens moet ergens beginnen.

Ondertussen heb ik gelezen, geluisterd en geleerd. Tuinieren blijft voor mij klungelen in de marge, een metafoor voor het leven. Maar ondertussen groeit er ook een droom. De droom om met al onze tuinen samen een natuurinclusieve stad te creëren.

Deel 1: Bosgrond

Achteraan in onze tuin staat een oude moerbeiboom. Zijn zware bladerdak rust op grillig gesnoeide takken en verduistert in de zomer de hoek van de tuin. Zijn gevorkte stam helt scheefgezakt richting gazon. De wirwar aan takken biedt beschutting voor lijsters. Het mezenkastje dat ik ophang, raakt al snel bewoond.

"Een klimboom voor de kinderen!" denk ik. Maar wel levensgevaarlijk om uit te vallen, want de grond eronder voelt hard als beton.

Het valt me trouwens op hoe netjes deze tuin is. Er groeit vooral gazon en buxus. Bladeren en takken zijn opgeruimd. Het lijkt wel een gestofzuigd salon. Proper. Maar onnatuurlijk. Want de vloer van een bos wordt toch ook niet geveegd?

Hoe?

"De natuur is niet proper. Dus mijn tuin hoeft het ook niet te zijn", mompel ik. Leve de luie tuinier. En prompt bestempel ik de hoek met de moerbeiboom tot recyclagepark. Ik dump er letterlijk alles: herfstbladeren, eikels, snoeisel en maaigras en af en toe ook wat verdriet om het klimaat. In de loop der jaren stapelt er zich een natuurlijke lasagne van groene en bruine compost, in de herfst gegarneerd met een mals laagje moerbeibladeren.

En kijk, uit die vergankelijkheid groeit nieuw leven: vochtige en korrelige bosgrond, bewoond door wormen en dooraderd met witte schimmels. De merels komen er graag in rommelen. Ik schep wat emmers vol met het zwarte goud en strooi het op een schraal stukje gazon achter de notenboom. Ik plant wat stekjes hondsdrif, look-zonder-look en varens, die ik meebreng van bij mijn grootouders. Op de plantenmarkt van Natuurpunt koop ik salomonszegel en daslook, en kamperfoelie voor tegen de muur. Geel nagelkruid steekt spontaan de kop op. Een paar maanden later al strekt een mooie kruidlaag zich uit.

En toch

Toch probeer ik nog jarenlang koppig het gazon onder onze eik in stand te houden. Maar de lange droge zomers en de permanente bemaling van de Antwerpse Ring vlakbij verhardten de grond. Ik moet iets doen.

Lang dacht ik dat er onder die eik niet veel zou groeien, omdat de boom met al het water gaat lopen. Maar op een dag leer ik dat een boom vooral drinkt via zijn haarwortels onder de buitenrand van de kruin, ver weg van de stam. Dus strooi ik een laag zelf geproduceerde bosgrond uit dichtbij de stam, haal opstekend Jacobskruiskruid, gele toorts en bosandoorn uit een bloembed en geef hen een tweede leven in het plantenasiel onder de eik. Een bosje netels steekt de kop op, maar hou ik als waardplant voor vlinders. En ik zet er ook wat vingerhoedskruid bij.

Dan volgt in 2025 het droogste voorjaar ooit. De natuur kraakt. Maar het resultaat onder de eik is verbluffend: naast de resterende meters verpieterde gazon bloeit een felgroene kruidlaag met diep gewortelde bloemen. De natuur steelt de show en zet mij weer op mijn plaats.

Daslook (foto: beauty_of_nature via Pixabay)

Moerbeiboom met bosgrond (foto: Tin Aertsen)

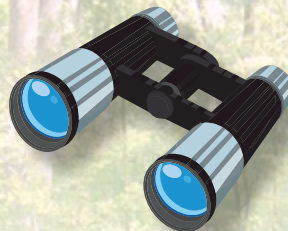
Bingo

Tekst en foto's: Karen Uyt den Houwen

Deze bingo is een spel dat je buiten speelt, als je gaat wandelen in een park of natuurgebied met water.

Wat heb je nodig?

- Deze pagina
- Een potlood of een pen om de foto's aan te duiden
- Goede schoenen en zin om te zoeken!

Zo speel je het spel

1. Kijk goed naar deze pagina.

Daarop zie je foto's van dingen die in de natuur te vinden zijn.

2. Ga op zoek!

Tijdens de wandeling moet je goed rondkijken:

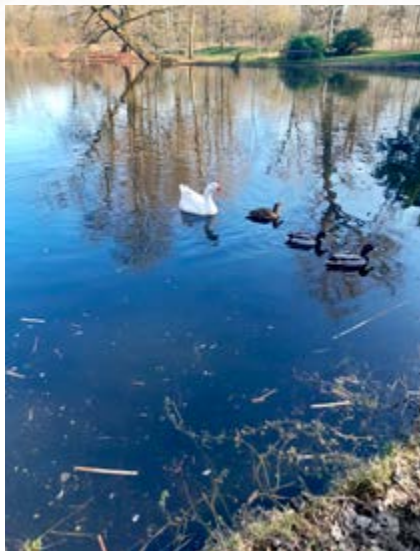
➡ Zie je iets dat op deze pagina staat?

✗ Dan mag je het aankruisen.

➡ Je moet het echt zelf zien in de natuur (niet op de pagina van een ander!).

Waterplanten

Eenden en gans

3. BINGO!

Alles gezien tijdens je wandeling?

➡ Roep dan luid: "BINGO!".

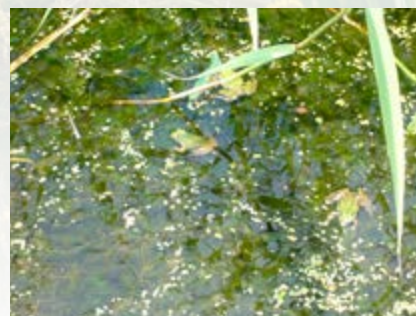
Je wint het spel.

Beek

Beverspoor

Kikkers

Vis

Duizendblad

Tekst: Marc Van Outryve

Van het duizendblad heb je zeker reeds gehoord, maar heeft die plant echt wel duizend blaadjes?

Een naam uit de duizend

Je kan het inheemse duizendblad zowat overal aantreffen, ook in onze stad. Het is een sterke plant, die dankzij haar dikke wortelstokken lange periodes van droogte, herhaalde maaibeurten en betreding kan overleven. Duizendblad doet zijn naam overigens alle eer aan. Je kan het direct herkennen aan zijn talrijke veervormig ingesneden blaadjes. De ontelbare slipjes zien er uit als zovele afzonderlijke blaadjes, vandaar de naam 'duizendblad'. Echt kantwerk! Ook de wetenschappelijke naam *Achillea millefolium* verwijst hiernaar. De benoeming *Achillea* dankt de plant aan de befaamde 18de-eeuwse Zweedse botanicus Linnaeus. Volgens bronnen uit de oudheid zou de Griekse krijgsheld Achilles op het slagveld een van zijn bloedende strijdmakkers succesvol verzorgd hebben, door bladeren van duizendblad op zijn wonden te leggen.

Honingzoet

Duizendblad is een sterke nectarbron voor allerlei insecten, die tot diep in de herfst de bloeiende plant gretig bezoeken en intussen ook bestuiven. Het is de waardplant voor heel wat vlinders, zoals duizendbladkokermot, duizendbladzadelmot, citroenbladroller en verschillende wortelmotten. Ze leggen hun eitjes op het duizendblad, waarna de rupsen van de blaadjes kunnen smullen. Ook hooivlinder en kleine vuurvinder doen zich graag tegoed aan de overvloedige nectar. Deze suikerrijke vloeistof wordt op bepaalde tijdstippen van de dag in de bloem uitgescheiden door honingklieren. Het suikergehalte van nectar is hoog, maximaal 80 %. Volgens de plantensoort betreft het overwegend glucose, fructose of sacharose, in verschillende samenstellingen. Bijen kunnen sacharose overigens afbreken tot glucose en fructose. Bijenhoning heeft verschillende smaken, naar gelang de meest door die bijen bezochte bloemen.

Lekker en gezond

De blaadjes van duizendblad werden vroeger dikwijls bereid als spinazie, of in lekkere soep of slaatjes verwerkt. De verse blaadjes (met een lichtzoete smaak) werden in het begin van de zomer geplukt. Er werden ook koeken of pannenkoeken van gemaakt. Bij het bierbrouwen werd de plant gebruikt in plaats van hop. De plant kende destijds ook tal van medische toepassingen, die intussen degelijk onderzocht werden. De bladeren bevatten inderdaad looistoffen, die lokaal bloedstelpend werken door een samentrekkend effect op de bloedvaten. Maar het plantensap zelf bevat coumarine en die werkt bloedingen in de hand. Thee gemaakt van de bladeren werkt vochtafdrijvend. De plant bevat ook de ontstekingsremmer acetylsalicylzuur en flavonoiden, die als antioxidantia onze stofwisseling in goede banen leiden.

Duizendblad, bladeren (foto: Krista De Smet)

Duizendblad, bloemen (foto: Allen Browne via Wikimedia Commons)

Duizendblad	
Wetenschappelijke naam	<i>Achillea millefolium</i>
Familie	Composietenfamilie (Asteraceae)
Voorkomen	braakland, wegbermen, droog grasland
Hoogte	15-45 cm
Bladeren	lancet-lijnvormig, 2-3 cm breed veerdelig tot op middennerf, >30 slippen
Bloeiperiode	juni-november
Bloemen	schermen met bloemhoofdjes 3-5 witte of lichtroze lintbloemen/ hoofdje kleine gele buisbloempjes
Verspreiding	vegetatief + wortelstokken; zaden via wind

3.000 gezinnen ontvangen vier keer per jaar een tijdschrift met 16 pagina's. Hoeveel ton papier kruipt daarin?

Onze drukker werkt met chloorvrij 100% gerecycleerd papier, maar toch... Natuur.stad wil zijn ecologische voetafdruk verkleinen en daarom willen we onze leden graag vragen te overwegen om hun abonnement-op-papier om te zetten in een digitaal abonnement. Je krijgt dan telkens een prima verzorgde pdf opgestuurd.

Zo help je onze druk- en verzendingskosten te verlagen en kunnen we meer geld stoppen in onze core business: natuur beschermen.

Wil je mee overstappen op digitaal?

Geef ons een seintje via info@natuurpuntantwerpenstad.be

Activiteitenkalender

SEPTEMBER – OKTOBER – NOVEMBER – 1STE HELFT DECEMBER 2025

Voor de volledige agenda en de meest recente info zie www.natuurpuntantwerpenstad.be

September 2025

14 Lezing 'Kauwen in de spiegel' door Achilles Cools

Meer info: zie rechterkolom, onder DE STADSMUS - Activiteiten

Vanaf 1 september – Behaagactie

alle info op:
<https://schijnvallei.be/nieuws/behaagactie-2025>

Oktober 2025

11 Lezing 'Samenleven met de steenmarter' door Joeri Cortens

start 20.00 uur
Locatie: Gemeenschapscentrum 't Gasthuis
Turnhoutsebaan 199, 2110 Wijnegem
Niet leden N:P € 7,00
Leden NP: € 5,00
Inschrijven via:
<https://www.natuurpunt.be/agenda/lezing-samenleven-met-de-steen-marter-22016>

November 2025

27 Etiketten klevén

Locatie: 't Oud Kapelleke, Ferdinand Coosemansstraat 127, 2600 Berchem
vanaf 18.30 uur

DE STADSMUS

Vogeltellingen

Iedere eerste zondag van de maand van 8.30 uur tot 11.00 uur

7 september: Park Spoor Oost en Noord – samenkomst Zomerbar Noord

2 november: Stadspark – samenkomst hoek Van Eycklei - Quinten Matsijslei

7 december: Brialmontpark – samenkomst voetgangersbrug, kant Singel

Trektellen

Tijdens de weekends van september & oktober

Hou onze facebookpagina in het oog voor de data & uren.

Fb: <https://www.facebook.com/destadsmus>

4 oktober vanaf 8.00 uur: Euro Birdwatch - simultaan trekten met de rest van Europa - trektelpost Oosterweel. Samenkomst bocht van de Oosterweel, achter Droogdokkenpark.

5 oktober vanaf 8.00 uur: trekten aan trektelpost Oosterweel. Samenkomst bocht van de Oosterweel, achter Droogdokkenpark.

Uitstappen

19 oktober: Fort van Borsbeek – Vogels tijdens de trekperiode – halve dag: 8.00 uur – 12.00 uur
Samenkomst parking Vliegvelddweg, Fort van Borsbeek. Inschrijving via website Natuurpunt (volgt nog).

DE STADSMUS

Activiteiten

8 september: Herfstvergadering - locatie: 't Oud Kapelleke, Ferdinand Coosemansstraat 127, 2600 Berchem. Start om 19.30 uur. Iedereen die geïnteresseerd is in vogels en in werking Stadsmus is van harte welkom.

14 september: Lezing 'Kauwen in de spiegel' door Achilles Cools – deuren open om 14.00 uur – start 14.30 uur – einde 16.30 uur. Locatie: 't Oud Kapelleke, Ferdinand Coosemansstraat 127, 2600 Berchem
Inkom: 8€, inclusief 1 drankje
Inschrijven alleen via:
<https://www.natuurpunt.be/agenda/lezing-over-kauwen-23088>

Meer info over al onze activiteiten op:
<https://www.natuurpuntantwerpenstad.be/events/>

Fb: <https://www.facebook.com/destadsmus>

BEHEER WOLVENBERG

Beheerdagen op zondagvoormiddag.

Meer info en beheerdata op:

<https://www.natuurpuntantwerpenstad.be/events/>

Afspraakplaats: container hoek Posthofbrug – Singel

Stevig schoeisel en kledij die tegen een stootje kan.

Werkhandschoenen krijg je ter plekke.